

ШИНОСНОМАИ ИХТИСОСИ

08.00.13 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ

*(Бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 майи соли 2023, №6
тасдиқ шудааст.)*

РАМЗИ ИХТИСОС:

08.00.13 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ

I. СОҶАИ ИЛМ, КИ АЗ РҶӢИ ОН ДАРАҶАҶОИ ИЛМӢ ДОДА МЕШАВАД:

➤ Илмҳои иқтисодӣ

II. ШАРҲИ ИХТИСОС

Муҳтавои ихтисоси 08.00.13 - Иқтисодиёти ҷаҳонӣ дар омӯзиши масъалаҳои муосири иқтисодиёти ҷаҳонӣ, қонуниятҳои байналмилалӣ ва ҷаҳонишавии муносибатҳои иқтисодӣ, механизми танзими онҳо дар сатҳи миллӣ, минтақавӣ ва ҷаҳонӣ, инчунин коркарди назария ва методология дар ин соҳаҳо ифода меёбад.

Объекти ихтисоси мазкур ҷанбаҳои истеҳсоли, тиҷоратӣ, молиявӣ асбӯрӣ, иҷтимоӣ, илмию техникӣ, экологӣ ва дигар равандҳои хоҷагии ҷаҳонӣ ва субъектҳои ин равандҳо – ширкатҳои фаромиллӣ, сохторҳои давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ҳукумати ва ғайриҳукумати, ки фаъолияти иқтисодиёти ҷаҳониро ҳамчун низоми ягона таъмин мекунанд, ба ҳисоб меравад.

III. СОҶАҶОИ ТАҲҚИҚОТ:

1. Хоҷагии умумиҷаҳонӣ, сохтори он, қонуниятҳо ва тамоюлҳои муосири рушди он.

2. Назарияҳои рушди хоҷагии ҷаҳонӣ ва муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ. Таҳлил ва арзёбии консепсияҳои муосир.

3. Тақсмоти байналмилалӣ меҳнат ҳамчун нури ҳаракатдиҳандаи инкишофи робитаҳои умумиҷаҳонии истеҳсоли, инвеститсионӣ, молиявӣ қарзӣ, илмию техникӣ, тиҷоратӣ ва ғайра.

4. Байналмилалӣ ҳаёти хоҷагидорӣ. Ҷаҳонишавии фаъолияти иқтисодӣ, омилҳо, марҳилаҳо, самтҳо ва шаклҳои он. Баҳамтаъсиррасонии ҳамгироии минтақавӣ ва ҷаҳонишавии иқтисодӣ.

5. Равандҳои ҳамгироӣ дар минтақаҳои рушдёфта ва рушдбандаи ҷаҳон, қонуниятҳои инкишофи ин равандро, арзиши дурнамои ҳамгироии блокҳо ва иттиҳодияҳои гуногуни тичоратию иқтисодӣ.

6. Пайомадҳои ҷаҳонишавӣ барои давлатҳои рушдёфта ва рушдбанда. Муносибати байнихамдигарии пешсафони иқтисодии ҷаҳон ва канораҳо (минтақаҳои ақибмонда- музофот)-и ҷаҳонӣ.

7. Баҳамвобастагии байналмилалии иқтисодӣ. Таъмини инкишофи устувори иқтисодии милли ва ҷаҳонӣ. Стратегияҳои миллии инкишофи иқтисодӣ.

8. Таҳаввулоти механизми хоҷагии ҷаҳонӣ. Танзими равандро иқтисодӣ дар сатҳи милли ва байналмилалӣ. Ҳамоҳангсозии байналмилалии сиёсати иқтисодӣ. Таъмин ва шаклдигаркунии истиқлолияти иқтисодӣ.

9. Созмонҳои иқтисодии байналмилалӣ, нақши онҳо дар танзими иқтисодии ҷаҳон. Иштироки Тоҷикистон дар раванди маъмур.

10. Ҳамкориҳои давлат ва бизнес дар сатҳи милли ва байналмилалӣ. Нақши иқтисодии созмонҳои ғайридавлатӣ дар иқтисодии милли ва ҷаҳонӣ.

11. Тичорати байналмилалӣ ва механизмҳои танзими он.

12. Низоми асъории ҷаҳонӣ, тамоюлҳои таҳаввулоти минбаъдаи он. Минтақаҳои асъорӣ. Асъори захиравии ҷаҳонӣ ва минтақавӣ.

13. Муносибатҳои пардохтӣ ҳисоббаробаркунии кишварҳо, таъмини мувозинати тавозунҳои пардохти онҳо ва проблемаҳои пардохти қарзи хориҷӣ.

14. Бозори фондии ҷаҳонӣ, механизм ва нақши он дар рушди давлатҳои алоҳида ва умуман хоҷагии ҷаҳонӣ. Байналмилалишавии фаъолияти биржаҳои фондӣ.

15. Селаҳои байналмилалии сармояи қарзӣ, маблағгузории бевосита ва портфелӣ, проблемаҳои танзими онҳо дар сатҳи милли ва фаромиллӣ. МОИ- ҳамчун омилҳои ҷалби сармояи хориҷӣ.

16. Ҷанбаҳои методологии фаъолияти хоҷагии ҷаҳонӣ. Инкишофи конъюктураи умумихоҷагӣ ва молии ҷаҳонӣ.

17. Бозори ҷаҳонии молу ҳадамот: тамоюлоти рушд, сохтори соҳавӣ ва ширкатӣ. Ташкил ва техникаи тичорати байналмилалӣ.

18. Стратегияҳои муосири бозорӣ ва нақши онҳо дар инкишофи мубодилаи байналмилалӣ. Ҷанбаҳои методии

рақобатпазирии байналмилалӣ. Шакл ва усулҳои рақобат дар бахшҳои алоҳидаи бозори ҷаҳонӣ.

19. Мубодилаи байналмилалии технологӣ ва ҳамкориҳои илмию техникӣ. Патенткунонии байналмилалӣ, тиҷорати иҷозатномаҳо (литсензияҳо), «ноу-хау» ва дигар шаклҳои фуруши моликияти зеҳнӣ.

20. Мушкилоти иқтисодию иҷтимоии муҳоҷирати байналмилалии неруи корӣ, мутахассисон ва олимон.

21. Инкишофи пойгоҳи захиравии хочагии ҷаҳонӣ. Ҷанбаҳои иқтисодии проблемаҳои ҷаҳонӣ- экологӣ, ҳӯрокворӣ, энергетикӣ. Оқибатҳои равандҳои ҷаҳонӣ барои хочагии ҷаҳонӣ, роҳҳо ва механизмҳои ҳалли онҳо.

22. Инкишофи инфрасохтори байналмилалии нақлиётӣ ва телекоммуникатсионӣ, нақши онҳо дар байналмилалишавии робитаҳои хочагии ҷаҳонӣ.

23. Мақом ва нақши ширкатҳои фаромиллӣ дар иқтисодиёти ҷаҳонии муосир, муносибати онҳо бо хочагиҳои миллии маҳалли ҷойгиршавӣ ва кишварҳои, ки дар онҳо филиалҳои хориҷиашон ҷойгиранд.

24. Фаъолияти байналмилалии бонкҳо, ширкатҳои маблағгузорӣ ва сугуртавӣ, фондҳои нафақа ва дигар ниҳодҳои молиявӣ.

25. Иқтисоди миллии кишварҳои алоҳида дар низомии робитаҳои хочагии ҷаҳонӣ: проблемаҳои муносибгардонии ҳамкорӣ ва таъмини манфиатҳои миллии иқтисодӣ. Муҳолифатҳои байналмилалии иқтисодӣ, сабабҳо ва методҳои ҳалли онҳо.

26. Манфиатҳои иқтисодии хориҷии Тоҷикистон дар бозори ҷаҳонӣ ва дар муносибат бо кишварҳои алоҳида ва гурӯҳи кишварҳо. Проблемаҳои геоиқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, афзалиятҳои стратегии он ва дурнамои фаъолияти иқтисодии хориҷӣ.

27. Амнияти иқтисодии миллии ва байналмилалӣ. Асосҳои назариявӣ ва методологии таъмини амнияти иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

28. Роҳҳо ва шаклҳои ҳамгироии Тоҷикистон ба низомии робитаҳои хочагии ҷаҳонӣ. Вижагиҳои фаъолияти иқтисодии хориҷӣ дар сатҳи корхонаҳо, соҳаҳо ва минтақаҳо.

29. Иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар тақсими байналмилалии меҳнат. Ташаккул ва дурнамои рушди иқтисодии содиротӣ ва эҳтиёҷоти воридотии иқтисодиёти Тоҷикистон.

IV. РАМЗ ВА НОМГҶҶИ ИХТИСОСҶОИ МУҶОВИР:

- 08.00.01.01 – Назарияи умумии иқтисодӣ (иқтисоди сиёсӣ);
- 08.00.07 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз;
- 08.00.03 – Иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ.

V. ҲУДУДГУЗОРҶ БО ИХТИСОСҶОИ МУҶОВИР

Дар тафовут аз ихтисоси 08.00.01, таҳқиқот дар ихтисоси 08.00.13 ба омӯзиши проблемаҳои муосири иқтисодиёти ҷаҳонӣ, қонуниятҳои байналмилалӣшавӣ ва ҷаҳонишавии муносибатҳои иқтисодӣ нигаронида шудааст.

Таҳқиқот аз рӯйи ихтисоси 08.00.13 аз ихтисоси 08.00.07 бо он фарқ мекунад, ки он масъалаҳои муносибатҳои пулию қарзии ташкилотҳои байналмилалӣ иқтисодӣ, тичорати байналмилалӣ ва алоқаҳои онҳоро баррасӣ мекунад.

Дар тафовут аз ихтисоси 08.00.03, таҳқиқот аз рӯйи ихтисоси 08.00.13 дар сатҳи ҷаҳонӣ гузаронида мешавад, ки дар он доираи васеи масъалаҳо, аз ҷумла равандҳои ҳамгирой баррасӣ мешаванд.

VI. ҲУДУДГУЗОРҶ БО СОҶАҶОИ ИЛМҶОИ МУҶОВИР

Таҳқиқоти бунёдӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.13 – Иқтисодиёти ҷаҳонӣ дар доираи ихтисосҳои соҳаи илмҳои иқтисодӣ гузаронида мешаванд.

ПАСПОРТ СПЕЦИАЛЬНОСТИ

08.00.13 – Мировая экономика

(Утвержден решением Президиума Высшей аттестационной комиссии при Президенте Республики Таджикистан от 25 мая 2023 года, № 6)

ШИФР СПЕЦИАЛЬНОСТИ:

08.00.13 – Мировая экономика

I. ОТРАСЛЬ НАУКИ, ПО КОТОРОЙ ПРИСУЖДАЮТСЯ УЧЕННЫЕ СТЕПЕНИ:

➤ Экономические науки

II. ФОРМУЛА СПЕЦИАЛЬНОСТИ

Содержанием специальности «Мировая экономика» является изучение современных проблем мировой экономики, закономерностей интернационализации и глобализации экономических отношений, механизмов их регулирования на национальном, региональном и глобальном уровнях, а также разработка теории и методологии в этих областях.

Объектами данной специальности являются производственные, торговые, валютно–финансовые, социальные, научно –технические, экологические и другие аспекты мирохозяйственных процессов и субъекты этих процессов – транснациональные корпорации, государственные структуры, международные правительственные и неправительственные организации, обеспечивающие функционирование мировой экономики как целостной системы.

III. ОБЛАСТИ ИССЛЕДОВАНИЙ:

1. Всемирное хозяйство, его структура, закономерности и современные тенденции развития.

2. Теории развития мирового хозяйства и международных экономических отношений. Анализ и оценка современных концепций.

3. Международное разделение труда как движущая сила развития производственных, инвестиционных, кредитно-финансовых, научно-технических, торговых и других мирохозяйственных связей.

4. Интернационализация хозяйственной жизни. Глобализация экономической деятельности, ее факторы, этапы, направления и

формы. Взаимодействие региональной интеграции и экономической глобализации.

5. Интеграционные процессы в развитых и развивающихся регионах мирового хозяйства, закономерности развития этих процессов, оценка интеграционных перспектив различных торгово-экономических блоков и объединений.

6. Последствия глобализации для развитых и развивающихся стран. Взаимоотношения мирового экономического авангарда и мировой периферии.

7. Международная экономическая взаимозависимость. Обеспечение устойчивого развития национальной и мировой экономики. Стратегии национального экономического развития.

8. Эволюция мирохозяйственного механизма. Регулирование экономических процессов на национальном и международном уровнях. Международная координация экономической политики. Сохранение и трансформация экономического суверенитета.

9. Международные экономические организации, их роль в регулировании мировой экономики. Участие Таджикистана в этом процессе.

10. Взаимодействие государства и бизнеса на национальном и международном уровнях. Экономическая роль неправительственных организаций в национальной и мировой экономике.

11. Международная торговля и механизмы регулирования.

12. Мировая валютная система, тенденции ее дальнейшей эволюции. Валютные зоны. Мировые резервные и региональные валюты.

13. Платежно-расчетные отношения стран, обеспечение равновесия их платежных балансов и проблемы погашения внешнего долга.

14. Мировой фондовый рынок, его механизмы и роль в развитии отдельных стран и мирового хозяйства в целом. Интернационализация деятельности фондовых бирж.

15. Международные потоки ссудного капитала, прямых и портфельных инвестиций, проблемы их регулирования на национальном и наднациональном уровнях. СЭЗ-как фактор привлечения иностранных инвестиций.

16. Методологические аспекты функционирования мировой экономики. Развитие мировой общехозяйственной и товарной конъюнктуры.

17. Мировой рынок товаров и услуг: тенденции развития, отраслевая и фирменная структура. Организация и техника международной торговли.

18. Современные рыночные стратегии и их роль в развитии международного обмена. Методические аспекты международной конкурентоспособности. Формы и методы конкуренции в различных секторах мирового рынка.

19. Международный технологический обмен и научно-техническое сотрудничество. Международное патентование, торговля лицензиями, «ноу-хау» и другие формы реализации интеллектуальной собственности.

20. Экономические и социальные проблемы международной миграции рабочей силы, специалистов и ученых.

21. Развитие ресурсной базы мирового хозяйства. Экономические аспекты глобальных проблем-экологической, продовольственной, энергетической. Мирохозяйственные последствия глобальных процессов, пути и механизмы их решения.

22. Развитие международной транспортной инфраструктуры и телекоммуникаций, их роль в интернационализации мирохозяйственных связей.

23. Место и роль транснациональных корпораций в современной мировой экономике, их взаимодействие с национальными хозяйствами стран базирования и стран пребывания их зарубежных филиалов.

24. Международная деятельность банков, инвестиционных и страховых компаний, пенсионных фондов и других финансовых институтов.

25. Национальная экономика отдельных стран в системе мирохозяйственных связей: проблемы оптимизации взаимодействия и обеспечения национальных экономических интересов. Международные экономические противоречия, их причины и способы разрешения.

26. Внешнеэкономические интересы Таджикистана на мировом рынке и в отношениях с отдельными странами и группами стран. Геоэкономические проблемы Республики Таджикистан, ее стратегические приоритеты и внешнеэкономические перспективы.

27. Международная и национальная экономическая безопасность. Теоретические и методологические основы обеспечения внешнеэкономической безопасности Республики Таджикистан.

28. Пути и формы интеграции Таджикистана в систему мирохозяйственных связей. Особенности внешнеэкономической деятельности на уровне предприятий, отраслей и регионов.

29. Участие Республики Таджикистан в международном разделении труда. Формирование и перспективы развития экспортного потенциала и импортных потребностей экономики Таджикистана. Возможности улучшения международной производственной специализации Таджикистана.

IV. ШИФРЫ И НАИМЕНОВАНИЯ СМЕЖНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ:

- 08.00.01 – Общая экономическая теория (политэкономия);
- 08.00.07 – Финансы, денежное обращение и кредит;
- 08.00.03 – Региональная и территориальная экономика.

V. РАЗГРАНИЧЕНИЯ СО СМЕЖНЫМИ СПЕЦИАЛЬНОСТЯМИ

В отличие от специальности 08.00.01 исследования по специальности 08.00.13 направлены на изучение современных проблем мировой экономики, закономерностей интернационализации и глобализации экономических отношений.

Исследование по специальности 08.00.13 отличается от специальности 08.00.07 тем, что здесь рассматриваются вопросы денежно–кредитных отношений международных экономических организаций, международной торговли и ее взаимосвязь.

В отличие от специальности 08.00.03 исследования по специальности 08.00.13 проводится на более глобальном уровне, где рассматриваются широкий круг вопросов включая интеграционные процессы.

VI. РАЗГРАНИЧЕНИЯ СО СМЕЖНЫМИ ОТРАСЛЯМИ НАУКИ

Фундаментальные исследования проводятся по специальности 08.00.13 – Мировая экономика в составе специальностей в области экономических наук.